

5. Z królem lub przeciw niemu

Zadanie 1.

Odpowiedz, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zapisz przy każdym z nich właściwą literę: P (prawda) lub F (fałsz).

- Wyrazy *rokosz* i *konfederacja* są synonimami.
- Do pierwszych rokoszy doszło w czasach panowania królów elekcyjnych.
- Przeprowadzenie elekcji *vivente rege* wzmacniało pozycję dynastii rządzącej w państwie.
- Elekcja *viritim* oznaczała wolny wybór władcy przez całą szlachtę.

Zadanie 2.

Uzupełnij tabelę.

	Rokosz		
	Lwowski	Zebrzydowski	Lubomirski
Data			
Przyczyny			
Skutki			
Podobieństwa			

Zadanie 3.

Wykonaj polecenia na podstawie tekstu źródłowego.

Nic bardziej fałszywego jak pogląd upatrujący w konfederacjach przede wszystkim objaw prywaty i anarchii. Niemal każda była wybuchem energii narodowej, próbą wyjścia z tej niemocy, jaką zrodziła – na własną ochronę – przesąd jedności; próbą stworzenia kosztem prywatnego „ja” pewnego zbiorowego „my”. Wynalazek ten, pierwotnie mieszczański [...] dla obrony bezpieczeństwa handlu, [był] naśladowany przez szlachtę [...]. [...] póki nie istniał sejm walny, związki te służyły za surogat reprezentacji stanowej [...]. Niezależnie od tego kiełkowała idea rokoszu jako zbiorowego oporu przeciwko władzy. [...] Od wojny kokoszej można uważać, że te elementy: tłumny zjazd i opór przeciwko rządowi złączyły się w jednym pojęciu rokoszu. Artykuł [...] [„o wypowiedzeniu posłuszeństwa” – jeden z Artykułów henrykowskich] w redakcji z 1573 roku dał takim wybuchom mocniejszą podstawę; nie każdy jednak rokosz przybierał formę konfederacji, tj. zorganizowanego związku popartego ślubowaniem czy przysięgą, z osobnymi władzami. [...] Konfederację tworzy się na czas potrzeby dla osiągnięcia celu (wywalczenie lub obalenie praw, obrona kraju, spokojne przetrwanie krytycznych chwil). [...] W okresie pojagiellońskim można wyróżnić kilka rodzajów konfederacji: 1) normalne (podczas bezkrólewia) [...]; 2) lojalistyczne (przy królu) [...]; 3) rewolucyjne (rokoszowe), które królowi wypowiadają posłuszeństwo i dążą do nowej elekcji; 4) konfederacje dla samoobrony, np. przeciw opryszkom [...]; 5) konfederacje wojskowe dla wymuszenia zaległego żołdu. [...] Istota udziału w konfederacji polega na poddaniu się woli zbiorowej i wyrzeczenia „wolnego nie pozwalam”. Nie od razu wprowadzie przyjęły konfederacje sądowy sposób głosowania większością, ale uznawały wszystkie, że opór jednostki czy frakcji nic nie znaczy: wolno jej odejść precz [...].

Źródło: W. Konopczyński, *Dzieje nowożytnej Polski*, t. 1, oprac. J. Dziegielewski, Warszawa 1986, s. 312–313.